

Δημήτρης Π. Μαντάς

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Έγκυρος Λόγος

Από το σχεδιάγραμμα
στην ολοκληρωμένη έκθεση

Με ανθολόγηση κειμένων

Θέση υπογραφής δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

*Αφιερώνεται στους γονείς μου
Παναγιώτη Μαντά, Γιώτα Ρεγγίνα Μαντά*

Εκδόσεις Πατάκη – Εκπαίδευση

Δημήτρης Π. Μαντάς, *Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γενικού Λυκείου – Έγκυρος Λόγος*
(Από το σχεδιάγραμμα στην ολοκληρωμένη έκθεση – Με ανθολόγηση κειμένων)

Υπεύθυνος έκδοσης: Βαγγέλης Μπακλαβάς

Διορθώσεις: Σοφία Κροκίδη

Διτ: Αλέξιος Μάστορης

Copyright © Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε. (Εκδόσεις Πατάκη) και Δ.Π. Μαντάς, Αθήνα, 2018

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2019

Κ.Ε.Τ. Α163 – Κ.Ε.Π. 601/19

ISBN 978-960-16-6531-3

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΚΟΥΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), Τ.Θ. 1213,

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	11
Υλικό θεματικών ενότητων/ Σχεδιαγράμματα εννοιών/ Ανεπτυγμένες εκθέσεις/ Προτεινόμενα θέματα	11
1η θεματική ενότητα: Παιδεία	13
Παιδεία – Εκπαίδευση – Αγωγή	19
1. Ο χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος και η αγωγή που παρέχει στους νέους . . .	20
2. Βασική και μέση εκπαίδευση.	26
3. Διαπολιτισμική εκπαίδευση	30
4. Οι αρετές και οι δεξιότητες του εκπαιδευτικού για να ανταπεξέλθει στις ανάγκες της σύγχρονης εκπαίδευσης	31
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	32
Ανεπτυγμένα θέματα	48
Προτεινόμενα θέματα	53
2η θεματική ενότητα: Κοινωνικοποίηση – Μαζοποίηση – Αλλοτρίωση	56
Κοινωνικοποίηση	58
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη.	61
Μαζοποίηση	66
Αλλοτρίωση	69
Ανεπτυγμένα θέματα	78
Προτεινόμενα θέματα	80
3η θεματική ενότητα: Παράδοση	81
Παράδοση	83
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	89
Ανεπτυγμένα θέματα	99
Προτεινόμενα θέματα	100
4η θεματική ενότητα: Πολιτιστική κληρονομιά – Ελλάδα/ Ευρώπη/ Κόσμος – Παγκοσμιοποίηση	102
Πολιτιστική κληρονομιά	104
Ελλάδα/ Ευρώπη/ Κόσμος	104
Παγκοσμιοποίηση	107
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	110
Ανεπτυγμένα θέματα	118
Προτεινόμενα θέματα	121

5η θεματική ενότητα: Τουρισμός	123
Τουρισμός	125
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	126
Ανεπτυγμένα θέματα	131
Προτεινόμενα θέματα	133
6η θεματική ενότητα: Πληροφορική – Τεχνικός πολιτισμός – Διαδίκτυο – 4η Βιομηχανική επανάσταση	135
Πληροφορική – Τεχνικός πολιτισμός	139
Διαδίκτυο	141
Η 4η Βιομηχανική επανάσταση	143
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	150
Ανεπτυγμένα θέματα	157
Προτεινόμενα θέματα	159
7η θεματική ενότητα: Ρατσισμός	160
Ρατσισμός	165
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	172
Ανεπτυγμένα θέματα	175
Προτεινόμενα θέματα	177
8η θεματική ενότητα: Πόλεμος και Ειρήνη – Το δίκαιο της πυγμής – Βία – Τρομοκρατία – Φανατισμός	178
Πόλεμος και Ειρήνη	182
Το δίκαιο της πυγμής	187
Βία	190
Τρομοκρατία	192
Φανατισμός	193
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	194
Ανεπτυγμένα θέματα	201
Προτεινόμενα θέματα	203
9η θεματική ενότητα: Ανθρώπινα δικαιώματα – Μετανάστευση – Προσφυγικό – Δημοκρατία – Ελευθερία – Λαϊκισμός	205
Ανθρώπινα δικαιώματα	209
Μετανάστευση – Προσφυγικό	218
Δημοκρατία	219
Ελευθερία	221
Λαϊκισμός	226
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	231
Ανεπτυγμένα θέματα	239
Προτεινόμενα θέματα	242

10η θεματική ενότητα: Δικαιοσύνη – Σωφρονισμός – Θανατική ποινή	244
Δικαιοσύνη – Σωφρονισμός	249
Θανατική ποινή	252
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	256
Ανεπτυγμένα θέματα	258
Προτεινόμενα θέματα	259
11η θεματική ενότητα: Επιστήμη και Ηθική – Βιοηθική – Κλωνοποίηση – Ευθανασία	260
Επιστήμη και Ηθική	264
Βιοηθική	268
Κλωνοποίηση	271
Ευθανασία	274
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	278
Ανεπτυγμένα θέματα	280
Προτεινόμενα θέματα	282
12η θεματική ενότητα: Οι πνευματικοί άνθρωποι	283
Οι πνευματικοί άνθρωποι	287
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	293
Ανεπτυγμένα θέματα	296
Προτεινόμενα θέματα	297
13η θεματική ενότητα: Μητρική γλώσσα	298
Γλώσσα – Γλωσσομάθεια	304
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	314
Ανεπτυγμένα θέματα	318
Προτεινόμενα θέματα	320
14η θεματική ενότητα: Διαφήμιση – Καταναλωτισμός – Ελεύθερος χρόνος – Ψυχαγωγία	321
Διαφήμιση – Καταναλωτισμός	326
Ελεύθερος χρόνος – Ψυχαγωγία	330
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	331
Ανεπτυγμένα θέματα	338
Προτεινόμενα θέματα	340
15η θεματική ενότητα: Εθνικισμός – Μεσσιανισμός – Πολιτική – Πολιτικοποίηση νέων	341
Εθνικισμός – Μεσσιανισμός – Πολιτικοποίηση νέων	345
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	352
Ανεπτυγμένα θέματα	356
Προτεινόμενα θέματα	357

16η θεματική ενότητα: Τέχνη	358
Τέχνη	362
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	367
Ανεπτυγμένα θέματα	370
Προτεινόμενα θέματα	371
17η θεματική ενότητα: Εργασία – Ανεργία – Εξειδίκευση	372
Εργασία – Επάγγελμα	375
Ανεργία	377
Εξειδίκευση	380
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	384
Ανεπτυγμένα θέματα	389
Προτεινόμενα θέματα	391
18η θεματική ενότητα: Αθλητισμός – Χουλιγκανισμός	392
Αθλητισμός	396
Χουλιγκανισμός	401
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	403
Προτεινόμενα θέματα	404
19η θεματική ενότητα: Φυσικό περιβάλλον	406
Φυσικό περιβάλλον	410
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	424
Ανεπτυγμένα θέματα	427
Προτεινόμενα θέματα	428
20ή θεματική ενότητα: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης – Παραπληροφόρηση	429
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	433
Παραπληροφόρηση	438
Τηλεόραση	439
Ριάλιτι σόου	440
Θέματα με σχεδιαγραμματική ανάπτυξη	441
Ανεπτυγμένα θέματα	447
Προτεινόμενα θέματα	449
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	451
<i>Διαχρονικές έννοιες σε σχεδιαγραμματική μορφή</i>	451
Χάσμα γενεών	453
Η σημασία του διαλόγου	454
Η φιλία	456
Οι ηλικιωμένοι	458
Άγχος	460
Αστυφιλία	462
Εθελοντισμός	463

Επιτυχία	465
Οικονομική κρίση	466
Το γέλιο	468
Ναρκωτικά	470
Θρησκεία	472
Γονείς	474
Ηθική κρίση	475
Η λογική και το παράλογο	477
Υποσιτισμός	479
Αξιοκρατία	481
Αυτοκριτική	482
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	485
<i>Κατάλογος όρων και λέξεων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την παραγωγή λόγου</i>	485
Γλωσσάρι εννοιών	487
Λατινικοί όροι – Φράσεις – Γνωμικά	514
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	517
<i>Οργάνωση και δομή του κειμένου</i>	517
Το επικοινωνιακό πλαίσιο στην Έκθεση.....	518
Το σχεδιάγραμμα της Έκθεσης.....	527
Η ανθρώπινη (κοινωνική και πολιτική) οντότητα και η αξιοποίησή της κατά την παραγωγή του λόγου	533
Οι ατομικές και συλλογικές αξίες ζωής.....	536
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	539

Ευρετήριο εννοιών

Α

Άγχος, σελ. 460
Αγωγή (ορισμός), σελ. 20
Αγωγή (είδη αγωγής), σελ. 22
Αθλητισμός, σελ. 396
Αλλοτρίωση, σελ. 69
Αλλοτρίωση (εργασία και αλλοτρίωση), σελ. 382
ΑΜΕΑ, σελ. 160, 174, 175
Αναφαβητισμός, σελ. 39
Ανεκτικότητα/ ανοχή, σελ. 171
Ανεργία, σελ. 375, 377, 389
Ανθρώπινα δικαιώματα, σελ. 209, 235, 239
Ανθρώπινες ανάγκες, σελ. 328
Ανθρώπινη οντότητα, σελ. 533
Αξίες ζωής (ατομικές – συλλογικές), σελ. 536
Αξιοκρατία, σελ. 481
Αξιολόγηση στο σχολείο, σελ. 27, 45
Αποπολιτικοποίηση, σελ. 352
Αρχαία ελληνικά στο σχολείο, σελ. 312
Αστυφιλία, σελ. 46
Αυτοκριτική, σελ. 482
Αυτομόρφωση, σελ. 41

Β

Βία, σελ. 190, 195
Βία (ενδοσχολική βία), σελ. 34, 51
Βία (διαδικτυακή βία – κυβερνοεκφοβισμός),
σελ. 146
Βιβλίο (αξία του βιβλίου), σελ. 37
Βιβλίο (νέοι και βιβλίο), σελ. 49
Βιβλίο (σχολικό βιβλίο), σελ. 27, 38
Βιοηθική, σελ. 268
Βιομηχανική επανάσταση, σελ. 143
Βιοτεχνολογία, σελ. 278
Βιώσιμη ανάπτυξη, σελ. 417

Γ

Γέλιο, σελ. 468
Γλυπτά Παρθενώνα, σελ. 102, 120
Γλώσσα (μητρική γλώσσα), σελ. 298, 300, 304,
314, 318
Γλωσσομάθεια, σελ. 311, 315
Γονείς, σελ. 474

Δ

Δημοκρατία, σελ. 205, 219, 231
Δημοσιογράφος (αρετές δημοσιογράφου),
σελ. 441
Διαδίκτυο (αξιοποίηση στο σχολείο),
σελ. 150, 157
Διαδίκτυο (δημοκρατία και διαδίκτυο), σελ. 143
Διαδίκτυο (εθισμός στις νέες τεχνολογίες),
σελ. 152
Διαδίκτυο (θετικά – αρνητικά), σελ. 141
Διαδίκτυο (μέσα κοινωνικής δικτύωσης),
σελ. 154
Διάλογος (αξιοποίηση στο σχολείο), σελ. 42, 48
Διάλογος (σημασία/ προϋποθέσεις διαλόγου),
σελ. 454
Διανοούμενοι (συνάντηση με έναν
διανοούμενο), σελ. 293
Διαπολιτισμική εκπαίδευση, σελ. 30
Διατροφή (μεσογειακή), σελ. 93
Διαφήμιση, σελ. 321, 326, 338
Δίκαιο της πυγμής, σελ. 180, 187, 202
Δικαιοσύνη, σελ. 249
Δικαιοσύνη (σημασία της δικαιοσύνης),
σελ. 253, 256
Δουλεία (σύγχρονες μορφές δουλείας),
σελ. 234

Ε

Εθελοντισμός, σελ. 463
Εθελοντισμός (σχολείο και εθελοντισμός),
σελ. 32
Εθνικισμός, σελ. 341, 345
Είδωλα (πρότυπα – είδωλα), σελ. 73
Ειρήνη, σελ. 194, 201
Εκδρομές (σχολικές εκδρομές), σελ. 29, 130
Εκπαίδευση, σελ. 19
Εκπαίδευση ανθρωποκεντρική, σελ. 22
Εκπαίδευση τεχνοκρατική, σελ. 20
Εκπαιδευτικός (αρετές εκπαιδευτικού),
σελ. 26, 31
Ελευθερία, σελ. 207, 221, 233
Ελεύθερος χρόνος, σελ. 330, 334
Εξειδίκευση, σελ. 380, 388

Εξωτερική πολιτική, σελ. 350
 Επάγγελμα/ Εργασία, σελ. 374
 Επάγγελμα/ Εργασία (αλλοτρίωση και εργασία),
 σελ. 382
 Επάγγελμα/ Εργασία (αναζήτηση εργασίας στο
 εξωτερικό), σελ. 384
 Επάγγελμα/ Εργασία (εφόδια νέων
 επαγγελματιών), σελ. 385
 Επάγγελμα/ Εργασία (κριτήρια επιλογής
 επαγγέλματος), σελ. 386
 Επιστήμη, σελ. 264
 Επιστήμονας (αρετές σύγχρονου επιστήμονα),
 σελ. 260, 267, 280
 Επιτυχία, σελ. 465
 Ευθανασία, σελ. 274
 Ευρωπαίος πολίτης (χαρακτηριστικά/ αρετές),
 σελ. 106, 115

Z

Ζώα (δικαιώματα των ζώων), σελ. 419

H

Ηγέτης (αρετές ηγέτη), σελ. 354
 Ηθική (ηθική κρίση), σελ. 475
 Ηλικιωμένοι, σελ. 458

Θ

Θανατική ποινή, σελ. 244, 252, 258
 Θρησκεία, σελ. 472

I

Ισότητα των δύο φύλων, σελ. 223
 Ιστορική γνώση, σελ. 46

K

Καταναλωτισμός, σελ. 323, 326
 Κινητό τηλέφωνο, σελ. 76
 Κλωνοποίηση, σελ. 271
 Κοινωνικοποίηση (φορείς κοινωνικοποίησης),
 σελ. 59, 61
 Κυβερνοεκφοβισμός, σελ. 146

Λ

Λαϊκισμός – λαϊκότητα, σελ. 226, 237
 Λακωνικότητα, σελ. 317
 Λεξιπενία, σελ. 307
 Λογική, σελ. 477

M

Μαζοποίηση, σελ. 66, 78
 Μεσσιανισμός, σελ. 345, 356
 Μετανάστευση – Προσφυγικό, σελ. 218
 Μετανάστευση (αναζήτηση εργασίας στο
 εξωτερικό), σελ. 384
 ΜΜΕ, σελ. 433
 ΜΜΕ (προϋποθέσεις ορθής λειτουργίας),
 σελ. 447
 Μνημεία (αξία των μνημείων), σελ. 113
 Μνημεία (μνημείο του άγνωστου στρατιώτη),
 σελ. 199
 Μόδα, σελ. 75

N

Ναρκωτικά, σελ. 470
 Νομοφοβία, σελ. 56

Ξ

Ξενοφοβία, σελ. 172

O

Οικογένεια (σημασία παραδοσιακής
 οικογένειας), σελ. 95
 Οικονομική κρίση, σελ. 240, 466
 Ομαδικότητα, σελ. 64, 394

P

Παγκοσμιοποίηση, σελ. 107
 Παγκοσμιοποίηση και πολιτισμική ταυτότητα,
 σελ. 116
 Παιδεία – Εκπαίδευση – Αγωγή, σελ. 19
 Παιδεία (ανισότητες στην εκπαίδευση), σελ. 30
 Παιδεία (διά βίου παιδεία), σελ. 41
 Παιδί (παιδική εκμετάλλευση), σελ. 236
 Παράδοση, σελ. 83
 Παράδοση (διατροφή και παράδοση), σελ. 93
 Παράδοση (νέοι και παράδοση), σελ. 89, 99
 Παράδοση (παραδοσιακές αρετές των
 Ελλήνων), σελ. 92
 Παράδοση (παραδοσιακές τέχνες), σελ. 97
 Παράδοση (παραδοσιακή οικογένεια), σελ. 95
 Παραπληροφόρηση, σελ. 438, 443
 Περιβαλλοντική εκπαίδευση, σελ. 418
 Πληροφορική – Τεχνικός πολιτισμός,
 σελ. 139, 155
 Πνευματικοί άνθρωποι, σελ. 283, 285, 287, 293

Πόλεμος, σελ. 182
 Πολίτης (πρότυπο ενεργού και ώριμου πολίτη),
 σελ. 349
 Πολιτικός λόγος (εποικοδομητικός πολιτικός
 λόγος), σελ. 349
 Πολιτισμική ταυτότητα, σελ. 116
 Πολιτισμός (απομεινάρια του πολιτισμού μας),
 σελ. 118
 Πολιτισμός (καθημερινότητα και πολιτισμός),
 σελ. 111
 Πολιτισμός (σχολείο και πολιτισμός), σελ. 110
 Πολιτιστική κληρονομιά, σελ. 104
 Πρότυπα (πρότυπα – είδωλα), σελ. 73

P

Ρατσισμός, σελ. 165, 172
 Ρατσισμός (άτομα με ειδικές ανάγκες και
 ρατσισμός) σελ. 174, 175
 Ρατσισμός (παιδεία και ρατσισμός), σελ. 173
 Ριάλιτι σόου, σελ. 440

Σ

Συκοφαντία, σελ. 446
 Σχολείο (θετικά – αρνητικά φαινόμενα), σελ. 26
 Σχολείο (σύγχρονο/ δημιουργικό σχολείο),
 σελ. 44
 Στερεότυπα, σελ. 162
 Σωφρονισμός, σελ. 246, 249

T

Τέχνη, σελ. 362
 Τέχνη (αξία της τέχνης), σελ. 363

Τέχνη (αυτονομία ή «στράτευση» της τέχνης),
 σελ. 365
 Τέχνη (νέοι και τέχνη), σελ. 367
 Τέχνη (σχολείο και τέχνη), σελ. 370
 Τηλεόραση, σελ. 439, 444
 Τουρισμός, σελ. 125, 126
 Τουρισμός (μαζικός τουρισμός), σελ. 127, 131
 Τρομοκρατία, σελ. 192

Υ

Υπερκαταναλωτισμός, σελ. 333
 Υποσιτισμός, σελ. 479

Φ

Φανατισμός, σελ. 193, 198
 Φιλία, σελ. 456
 Φυσικό περιβάλλον, σελ. 410, 425
 Φυσικό περιβάλλον (κίνδυνοι και φυσικό
 περιβάλλον) σελ. 424
 Φυσικό περιβάλλον (σχολείο και φυσικό
 περιβάλλον) σελ. 427

Χ

Χάσμα γενεών, σελ. 453
 Χουλιγκανισμός, σελ. 401

Ψ

Ψυχαγωγία, σελ. 330, 336

A. ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ 7

Ο εκμαυλισμός της Καλλίστης

Το κείμενο καταγράφει τη βαθιά απογοήτευση του συγγραφέα για την παραμόρφωση του νησιού των παιδικών του χρόνων, της Σαντορίνης

Όχι, δεν θα μιλήσω για κάποια όμορφη κοπέλα, που πήρε τον «κακό δρόμο». Αλλά για ένα πανέμορφο νησί, που το απαρομοίαστο κάλλος του, του είχε χαρίσει το επίθετο «Καλλίστη», ωραιότητα: για τη Σαντορίνη, βέβαια. Δεν είναι, μάλιστα, πολύς καιρός που, στη σύνοδο των 17 χωρών-μελών του «Σχεδίου Δράσης για τη Μεσόγειο» του Ο.Η.Ε. (Σεπτ. 1987), η Θήρα είχε ανακηρυχθεί ένας από τους 100 «ιστορικούς και φυσικούς τόπους κοινού ενδιαφέροντος» της Μεσογείου. Αυτά, η Φύση, η ιστορία και οι σύνοδοι. Η πραγματικότητα, όμως, είναι οδυνηρά διαφορετική.

Πρέπει απ' την αρχή να «ομολογήσω» δύο πράγματα, για να κριθεί (ή να αμφισβητηθεί) η «αμεροληψία» μου. Πρώτα, πως με τη Σαντορίνη μ' ενώνουν δεσμοί αίματος, αφού είναι η γενέτειρα των γονιών μου, και δεσμοί μνήμης, αφού εκεί πέρασα πολλά καλοκαίρια των παιδικών μου χρόνων – καλοκαίρια «μαγικά», σε μια ηλικία και σ' έναν τόπο, όπου τα πάντα είναι μυθική περιπέτεια. Έπειτα, πως έχω να πάω στο αγαπημένο νησί 29 χρόνια, όχι μόνο εξαιτίας «αντικειμενικών συνθηκών», αλλά και εξαιτίας της «απώθησης» που μου έχουν προκαλέσει πληροφορίες για την τωρινή κακοποίησή του. Όσα γράφω στηρίζονται σε δεκάδες γραπτές και προφορικές καταγγελίες προσώπων απόλυτα αξιόπιστων, ανυστερόβουλα ερωτευμένων με το «μαύρο διαμάντι» του Αιγαίου, είτε επειδή γεννήθηκαν εκεί, είτε επειδή σαγηνεύτηκαν απ' την περικαλλή μοναδικότητά του.

[...] Μέσα σε λίγα χρόνια η Σαντορίνη μεταμορφώθηκε – παραμορφώθηκε. Αυτή που είχε διασωθεί απ' τις απανωτές μανίες του Εγκέλαδου, παραδόθηκε τώρα στην άκρατη επιδρομή των «σπεκουλαδóρων», που κατόρθωσαν ακόμη και τη φυσική ομορφιά της να διαφθείρουν. Άναρχη, κακόγουστη και κακότεχνη δόμηση, κατακλυσμός από «κέντρα» και «μαγαζιά», στρατιές «πολιτισμένοι» και βάρβαροι τουρίστες, υπηρεσίες ανεπαρκείς και απρόθυμες, εμπορευματοποίηση τόπων και ανθρώπων... όλα όσα φέρνει πίσω η τουριστική αξιοποίηση – όπως κατ' ευφημισμόν ονομάζεται η αναξιοποίηση, η κακοποίηση, η εξαχρείωση...

Λίγο μετά τον σεισμό του 1956, έγραφα πως μόνο «αν ζήσεις το νησί σαν σάρκα εκ της σαρκός σου, μπορείς να γνωρίσεις αληθινά αυτή την απίστευτη σύμμιξη ταραχής και γαλήνης, νεκρής “φρίκης” και ζωντανής ηρεμίας, πέτρινης “θηριωδίας” και χωματένιας ανθρώπινης αγαθότητας».

Σήμερα, η γαλήνη, η ηρεμία, η αγαθότητα φαίνεται πως έχουν χαθεί –και μένει η «ταραχή», η «φρίκη», ακόμα και η «θηριωδία»– που δεν είναι έργα του τρομερού Πλούτωνα, αλλά των πολύ τρομερότερων ανθρώπων του άπληστου πλουτισμού. Δεν θα παραθέσω παρά ελάχιστα δείγματα απ' τις καταγγελίες γνωστών και αναγνωστών μου:

«Παλιότερα –γράφει μια αναγνώστρια, γέννημα θρέμμα του νησιού– ονομαζόταν η Σαντορίνη “κόλαση των μουλαριών”, επειδή τα συμπαθή αυτά τετράποδα ήταν το βαρύ μεταγωγικό μέσο του νησιού. Τώρα, η Σαντορίνη μας κοντεύει να γίνει “κόλαση των ανθρώπων”, που πηγαίνουν εκεί να ξαναβρούν “αρχαία μονοπάτια” ή να περάσουν τις διακοπές τους. Οι ζωντανές ορχήστρες σε ανοιχτούς χώρους, μέσα σε κήπους παλιών αρχοντικών, ουρλιάζουν ασταμάτητα ως τις 4 το πρωί... και η σκαιά συμπεριφορά των ιδιοκτητών των δήθεν μπαρ, σε αφήνει άναυδο. Όσο για την αστυνομία είναι ανύπαρκτη. Αν έχεις την αφέλεια να τους τηλεφωνήσεις, σου κατεβάζουν το τηλέφωνο ή σου απαντούν πως “έχουν σοβαρότερα πράγματα να ασχοληθούν, κλεψιές και μαχαιροβγάλματα”».

Μάριος Πλωρίτης, *Επιφυλλίδες 1989-2004*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων

A. Ερωτήσεις ανάγνωσης και κατανόησης του κειμένου

- A1. Για τις ανάγκες μιας συζήτησης που πρόκειται να γίνει στην τάξη σας με θέμα τον μαζικό τουρισμό, μελετήσατε το παραπάνω κείμενο. Να γράψετε μια περίληψη του αποσπάσματος “Μέσα σε λίγα χρόνια ... μαχαιροβγάλματα” (70-80 λέξεις), προκειμένου να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενό του.
- A2. «Σήμερα, η γαλήνη, η ηρεμία, η αγαθότητα φαίνεται πως έχουν χαθεί –και μένει η «ταραχή», η «φρίκη», ακόμα και η «θηριωδία»– που δεν είναι έργα του τρομερού Πλούτωνα, αλλά των πολύ τρομερότερων ανθρώπων του άπληστου πλουτισμού»: Να αναπτύξετε τη συγκεκριμένη άποψη του συγγραφέα σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων.

B. Ερωτήσεις δομής και γλώσσας του κειμένου

- B1. Να εντοπίσετε τον κυρίαρχο τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του κειμένου, αιτιολογώντας την απάντησή σας.
- B2. Να εντοπίσετε δύο διαφορετικά σημεία στο κείμενο στα οποία υπάρχει: α) προσωπικός τόνος και β) βιωματικός χαρακτήρας εκ μέρους του συγγραφέα.
- B3. Να αιτιολογήσετε τυπικά (με βάση τη θεωρία) αλλά και περιφραστικά (με δικά σας λόγια) τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:
- ανυστερόβουλα ερωτευμένων με το «μαύρο διαμάντι» του Αιγαίου
 - στρατιές «πολιτισμένοι» και βάρβαροι τουρίστες
 - ονομαζόταν η Σαντορίνη “κόλαση των μουλαριών”, επειδή τα συμπαθή αυτά τετράποδα ήταν το βαρύ μεταγωγικό μέσο του νησιού. Τώρα, η Σαντορίνη μας κοντεύει να γίνει “κόλαση των ανθρώπων”, που πηγαίνουν εκεί να ξαναβρούν “αρχαία μονοπάτια” ή να περάσουν τις διακοπές τους.

Β. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Τουρισμός

Τουρισμός: 1) Το φαινόμενο της μετακίνησης των ανθρώπων από το σπίτι τους και τον τόπο όπου μένουν στο εσωτερικό της χώρας τους ή στο εξωτερικό, συνήθως για μικρό χρονικό διάστημα, είτε αυτό γίνεται για λόγους ξεκούρασης, αναψυχής, απόκτησης γνώσεων ή ικανοποίησης άλλων επιθυμιών και ενδιαφερόντων είτε για άλλους λόγους επαγγελματικούς, προσωπικούς κτλ. 2) Βασικός κλάδος της οικονομίας που περιλαμβάνει την οργανωμένη κρατική ή ιδιωτική προσπάθεια για την προσέλκυση, μετακίνηση, διαμονή και εξυπηρέτηση των τουριστών σε έναν τόπο.

Είδη τουρισμού:

Μαζικός τουρισμός/ «βιομηχανοποιημένος τουρισμός»: Η μαζική μετακίνηση των ανθρώπων σε δημοφιλείς και προβεβλημένους τόπους (του εσωτερικού ή του εξωτερικού) για λόγους κυρίως αναψυχής.

Εναλλακτικός τουρισμός: α) **Οικοτουρισμός:** Εναλλακτική μορφή τουρισμού, συνδυασμένη με οικολογικές δραστηριότητες (όπως περιήγηση στις φυσικές ομορφιές ενός τόπου, παρατήρηση ζώων και πουλιών), που παρέχει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να έρθει σε άμεση επαφή με τη φύση. β) **Αγροτουρισμός:** Ήπια μορφή τουρισμού, κατά την οποία ο επισκέπτης-ταξιδιώτης διαμένει σε αγρόκτημα και συμμετέχει στις αγροτικές εργασίες, με στόχο να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού.

Ιδιαίτερα είδη τουρισμού:

- **συνεδριακός τουρισμός:** για συμμετοχή σε συνέδρια
- **ιατρικός/θεραπευτικός τουρισμός:** για να δεχθεί κάποιος ιατρική φροντίδα
- **αθλητικός τουρισμός:** για την παρακολούθηση αθλητικών αγώνων
- **θρησκευτικός τουρισμός:** για προσκύνημα σε ιερούς τόπους, εκκλησίες, μοναστήρια κτλ.

Τα οφέλη του αγροτουρισμού

Ο «αγροτουρισμός» τα τελευταία 20 χρόνια αποτελεί για την Ευρώπη μια προσπάθεια να συγκρατηθεί και να αναχαιτισθεί η επιθετικότητα του «βιομηχανοποιημένου τουρισμού», να ενταχθούν οι αγροτικές κοινωνίες σε έναν αναλογικότερο καταμερισμό του εθνικού τουριστικού εισοδήματος, να εξασφαλίσουν οι αγρότες συμπληρωματικό εισόδημα, να αναβιώσουν οι παραδοσιακοί οικισμοί, να προταχθεί η πολιτιστική κληρονομιά στο τουριστικό

αγαθό, να μετατραπεί ο τουρίστας σε περιηγητή, οδοιπόρο και ταξιδιώτη, να εξανθρωπιστούν οι σχέσεις του επισκέπτη με τους κατοίκους της χώρας και όλοι μαζί να γίνουν ευαίσθητοι στην αξία της φύσης και των πόρων της, ανεξάρτητα από εθνικότητα.

Χρυσάνθη Λαΐου-Αντωνίου, από τον ημερήσιο τύπο
[Θεματικοί Κύκλοι για το Λύκειο, σελ. 324]

Γ. ΘΕΜΑΤΑ ΜΕ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τα οφέλη από τον τουρισμό

ΘΕΜΑ: «Ο τουρίστας ταξιδεύει από τόπο σε τόπο με την απληστία να κορέσει το κενό που του προκαλεί η καθημερινή του ζωή, άμοιρη τις πιο πολλές φορές από μόνιμα και ουσιαστικά ενδιαφέροντα. Θέλει να δει αξιοθέατα και να βρεθεί σε χώρες εξωτικές ή να απολαύσει σε μίαν άλλη βαθμίδα ή έστω και σε μίαν άλλη ποιότητα τις αισθησιακές ηδονές που μπορεί να του προσφέρει η οικονομική του δυνατότητα. Ο βόρειος κατεβαίνει στη Μεσόγειο να χαρεί τον ήλιο που τον στερείται και ο νότιος ανεβαίνει προς τον βορρά για να ζήσει μέσα στην “πολιτισμένη” ζωή της ευρωπαϊκής πόλης. Και ο ένας και ο άλλος όμως βρίσκονται, κατά κανόνα, μέσα σ’ ένα περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί από τους ίδιους, στα ξενοδοχεία τα γεμάτα από τουρίστες, στα εστιατόρια που ξεφυτρώνουν με στόχο τους τουρίστες, στα θεάματα που προσφέρονται για τους τουρίστες, σιγά σιγά δημιουργούνται και οι καταυλισμοί οι ειδικοί για τους τουρίστες, αυτοί που δεν κατόρθωσαν ούτε να βαφτιστούν με όνομα του τόπου και κρατούν την ξένη τους φωνή: *camping*».

Μανόλης Ανδρόνικος, «Παιδεία ή Υπνοπαιδεία»,
βιβλίο Θεματικών Κύκλων για το Λύκειο, σελ. 314

Σε άρθρο σας (300-400 λέξεων) που προορίζεται για τη σχολική σας εφημερίδα να αντικρούσετε την επικριτική στάση του συγγραφέα απέναντι στον μαζικό/ συμβατικό τουρισμό, απαριθμώντας τα οφέλη που προκύπτουν για τη χώρα μας από το συγκεκριμένο είδος τουρισμού.

➔ Οικονομικός – κοινωνικός τομέας

• Μείωση της ανεργίας:

1. Σταθερή ύπαρξη ποικίλων επαγγελματιών και θέσεων εργασίας εξειδικευμένου προσωπικού.
2. Θέσεις εργασίας στην εκπαίδευση διδασκόντων και σπουδαστών που στη συνέχεια θα στελεχώσουν τις τουριστικές δραστηριότητες.

3. Ευκαιριακή/ εποχική αλλά διόλου ευκαταφρόνητη –σε επίπεδο πολύτιμων οικονομικών εσόδων– απασχόληση μεγάλου αριθμού συμπολιτών μας την τουριστική περίοδο.

- Σημαντικότερη συνεισφορά του τουρισμού στα έσοδα του κράτους: Αξίζει να σημειωθεί ότι ο τουρισμός στη χώρα μας καλύπτει το 20% και πλέον του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν).
- Ανάπτυξη έργων υποδομής (οδικό δίκτυο, λιμάνια, αεροδρόμια κτλ.).
- Βελτίωση των υπηρεσιών και του βιοτικού επιπέδου (διοικητική αποκέντρωση, τράπεζες, μεταφορές, εγκαταστάσεις υγείας).

➔ Πολιτισμικός τομέας

- Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των μνημείων της χώρας (κατασκευή μουσείων, συντήρηση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κτλ.).
- Παράλληλη προβολή του πολιτισμού της χώρας στο εξωτερικό, γεγονός που αυξάνει το κύρος της.
- Διαπολιτισμική επικοινωνία, με ταυτόχρονη άρση των στερεοτύπων και των ρατσιστικών τάσεων, και προώθηση του αγαθού της ειρήνης.
- Ενίσχυση της υπαίθρου και αναβίωση των στοιχείων της παράδοσης.

Αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού

(Βλ. και σχετικό ανεπτυγμένο θέμα, σελ. 131-133.)

A. Για το άτομο

➔ **Αλλοίωση του πραγματικού νοήματος των διακοπών:** Οι διακοπές (ετυμολογικά και σημασιολογικά) δηλώνουν την παύση από τις δραστηριότητες μιας ιδιαίτερα επιβαρυνμένης από υποχρεώσεις καθημερινότητας. Στην πράξη όμως συμβαίνει το αντίθετο, αφού στην περίπτωση του μαζικού τουρισμού έχουμε μεταφορά των μαζικών αστικών συνθηκών σε δημοφιλείς συνήθως τουριστικούς προορισμούς. Εκεί παρατηρείται «διασκορπισμός» των ανθρώπων (ντόπιων και ξένων τουριστών) σε εκδηλώσεις μαζικής κουλτούρας καθώς και κατάργηση του αληθινού νοήματος της περιήγησης σε τόπους και «λιμένες πρωτοειδωμένους».

➔ **Σωματική καταπόνηση και έντονη ψυχική αναταραχή:** Το ξενύχτι, συνοδευμένο από την άκρατη κατανάλωση αλκοολούχων ποτών, και η κακής ποιότητας διατροφή επιφέρουν σωματική κόπωση και ψυχική αναταραχή, γεγονός που δημιουργεί και αρνητική προδιάθεση για οποιαδήποτε ωφέλιμη δραστηριότητα υπό το φως της ημέρας. Ιδίαιτερα επιζήμιος αποδείχτηκε ο μαζικός τουρισμός και για τους νέους που υιοθέτησαν κακές συνήθειες, μιμούμενοι τους ξένους τουρίστες.

➔ **Απώλεια γνήσιας ανθρώπινης επικοινωνίας:** Η οικογένεια, λόγω χάρη, που τόσο πολύ έχει ανάγκη από την αναθέρμανση των συναισθηματικών σχέσεων των μελών της, κάνει αυτή τη δυνατότητα μέσα σε ένα περιβάλλον μαζικού τουρισμού. Τα παιδιά, από τη μία, αναζητούν μανιωδώς τους συνομηλίκους τους στα κέντρα διασκέδασης, ενώ οι γονείς, από την άλλη, συχνά αναζητούν τη διαφυγή σε μια ανούσια υπερκατανάλωση προϊόντων, καλύπτοντας δευτερογενείς ανάγκες, που υπάρχουν σε αφθονία (αλίμονο!) στα κατά τ' άλλα γραφικά σοκάκια των τουριστικών οικισμών.

Β. Για το φυσικό περιβάλλον

➔ **Προσαρμογή του τουριστικού τοπίου στις ανάγκες της μαζικής αστικής συμπεριφοράς και δράσης:** Μεγάλες δασικές εκτάσεις έχουν καταπατηθεί και έχει ευνοηθεί η άναρχη δόμηση. Επίσης η παραδοσιακή αρχιτεκτονική γραφικών οικισμών ή και ολόκληρων νησιών χάθηκε, βιότοποι ιδιαίτερης ομορφιάς καταστράφηκαν, μοναδικά οικοσυστήματα έχασαν την ισορροπία τους και οι δαντελωτές ελληνικές ακτές στερήθηκαν το φυσικό τους κάλλος.

➔ **Απώλεια της ισορροπίας των οικοσυστημάτων, μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος:** Η απώλεια της βιοποικιλότητας σε μέρη μαζικού τουρισμού επισημαίνεται πλέον εμφαντικά από τους ειδικούς επιστήμονες. Με τον περιορισμό των δασικών εκτάσεων και την παράλληλη ενοχλητική παρουσία του ανθρώπου, με την ηχορύπανση από την οχλαγωγία και με τη ρύψη σκουπιδιών εκ μέρους των κακότροπων τουριστών, διατάραχθηκε ακόμη περισσότερο ο φυσικός κύκλος ζωής της χλωρίδας και της πανίδας.

Προτάσεις για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη και για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού

ΘΕΜΑ: Σε άρθρο σας που προορίζεται για το ένθετο της εφημερίδας του σχολείου σας να καταθέσετε τις προτάσεις σας για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη και για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού.

➔ **Ρόλος της οργανωμένης πολιτείας:**

- Διαρκής μέριμνα για τη διατήρηση της φυσικής ομορφιάς της χώρας, με αυστηρή εφαρμογή όλων των ισχύοντων νόμων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Συμμετοχή σε διεθνείς προσπάθειες για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, που:
 - Διασφαλίζουν πρότυπα βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής.

- Αναλαμβάνουν άμεση δράση για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της.
- Διατηρούν και χρησιμοποιούν με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Προστατεύουν, αποκαθιστούν και προωθούν τη βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων, διαχειρίζονται βιώσιμα τα δάση, καταπολεμούν την απερίημωση, σταματούν και αναστρέφουν την υποβάθμιση του εδάφους και την απώλεια της βιοποικιλότητας.
- Προάγουν τη διαρκή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη καθώς και την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους.
- Συστηματική προβολή της χώρας στο εξωτερικό με όλα τα σύγχρονα διαθέσιμα μέσα.
- Προσπάθεια για τη διασφάλιση και τη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης, ώστε ο τουρίστας που επισκέπτεται τη χώρα μας να αισθάνεται ασφαλής.
- Παροχή οικονομικών κινήτρων σε νέους επιχειρηματίες για ενασχόληση με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αγροτουρισμός – οικότουρισμός/ οικολογικός τουρισμός).
- Βελτίωση των υποδομών τουρισμού (λιμάνια, αεροδρόμια, οδικά δίκτυα κτλ.).
- Συντήρηση, αισθητικά ποιοτική στέγαση/ έκθεση και φύλαξη των μνημείων και των λοιπών επιτευγμάτων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

➡ **Ρόλος των ΜΜΕ:**

- Ύπαρξη ποιοτικών παραγωγών που θα αναδεικνύουν και θα προβάλλουν συστηματικά τις φυσικές ομορφιές της χώρας και την πλούσια πολιτισμική της παράδοση.

➡ **Ρόλος των πολιτών** (επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον χώρο του τουρισμού, απλοί πολίτες):

- Σεβασμός στους επισκέπτες που κάνουν την τιμή στη χώρα μας να την επισκέπτονται, για να θαυμάσουν τις φυσικές ομορφιές και τον πολιτισμό της.
- Παροχή ποιοτικών υπηρεσιών ανταγωνιστικών με τις αντίστοιχες των κορυφαίων τουριστικών προορισμών παγκοσμίως.
- Σεβασμός στην πολιτιστική μας κληρονομιά και στο φυσικό περιβάλλον.

➡ **Παροχή γνήσιας τουριστικής αγωγής:** Η διδασκαλία της συγκεκριμένης αγωγής στο σχολείο θα αναδείξει στους νέους την αξία της περιήγησης (ανθρώπινη επικοινωνία, γνωριμία με την παράδοση και την πολιτιστική κληρονομιά, επιστροφή στη φύση). Θωρακισμένοι με αυτό τον τρόπο από τους πειρασμούς του μαζικού τουρισμού, οι μαθητές θα οδηγηθούν οικειοθελώς σε ένα εναλλακτικό μοντέλο οργάνωσης των σχολικών τους εκδρομών.

➡ **Ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, οικότουρισμός):** Η οργανωμένη πολιτεία με ορθές παρεμβάσεις, που σέβονται το φυσικό περιβάλλον, μπορεί να κάνει πιο λειτουργικούς και ελκυστικούς τους τόπους φιλοξενίας των περιηγητών. Με τη βελτίωση των υποδομών και του οδικού δικτύου και με την ταυτό-

χρονη ενίσχυση των ιδιωτικών εναλλακτικών τουριστικών επενδύσεων, είναι βέβαιο ότι σταδιακά όλο και περισσότεροι πολίτες θα στραφούν προς τον αγροτουρισμό και τον οικοτουρισμό.

Προς την κατέχηση αυτή, σημαντική είναι επίσης η συμβολή των ΜΜΕ, με την προβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα επιτρέψει στους ιδιώτες επενδυτές να αναδείξουν στο ευρύτερο κοινό την προσπάθεια που καταβάλλουν, ώστε να προσελκύσουν τουρίστες καθιστώντας βιώσιμες τις επιχειρήσεις τους.

➔ **Απαρέγκλιτη εφαρμογή των ισχύοντων νόμων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος:** Η πολιτεία με αποφασιστικότητα είναι ανάγκη να βάλει φραγμό στη γενική αυθαιρεσία που χαρακτηρίζει τον μαζικό τουρισμό. Η αυστηρή εφαρμογή των νόμων και οι αυστηρές κυρώσεις στους παραβάτες είναι βέβαιο ότι θα αποθαρρύνουν την περαιτέρω αύξηση των δραστηριοτήτων που βλάπτουν το φυσικό περιβάλλον και αλλοιώνουν την αισθητική των παραδοσιακών οικισμών.

Σχολικές εκδρομές

(Βλ. και σχετικό προτεινόμενο θέμα, σελ. 133-134.)

Αρνητικά στοιχεία των σχολικών εκδρομών

➔ **Λανθασμένη αντίληψη της ύπαρξης του θεσμού:** Ο χαρακτήρας των σχολικών εκδρομών είναι εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και περιβαλλοντικός. Παράλληλα ο θεσμός εξυπηρετεί την τόνωση του εσωτερικού τουρισμού σε χρονικές περιόδους που υπάρχουν σημαντικές ανάγκες. Οι μαθητές ωστόσο αντιλαμβάνονται τις εκδρομές ως ευκαιρία «απόδρασης» τόσο από το στενό οικογενειακό περιβάλλον όσο και από τις υποχρεώσεις του σχολείου. Η οργάνωσή τους επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις, είναι πρόχειρη και επιπόλαιη. Οι μη έμπειροι μαθητές συχνά πέφτουν θύματα οικονομικής εκμετάλλευσης από επιτήδειους.

➔ **Επιλογή τόπων μαζικού τουρισμού:** Η δυνατότητα δράσεων μαζικής διασκέδασης οδηγεί στην επιλογή μόνο δημοφιλών προορισμών, που προσφέρουν έντονη νυχτερινή ζωή, μεγάλα εμπορικά κέντρα πολυεθνικών εταιρειών και γενικά «διασκορπισμό» στο ανώνυμο πλήθος. Η επιδίωξη της διαφυγής από μια καταπιεστική για τους μαθητές καθημερινότητα, σε συνδυασμό με τον κακό σχεδιασμό των εκδρομών, συχνά συνεπάγονται πολύ χαμηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών και, ακόμη χειρότερα, διακύβευση της σωματικής τους ακεραιότητας.

➔ **Κακή συμπεριφορά των μαθητών:** Η δυνατότητα ελεύθερης έκφρασης πολλές φορές παρερμηνεύεται και η «ελευθερία» καταλήγει σε ακαλίνωτη ελευθεριότητα. Στους τόπους μαζικής διασκέδασης καταγράφονται περιστατικά άκρατης οινοποσίας, φθοράς

ξένης περιουσίας και, σε κάποιες ακραίες περιπτώσεις, χρήσης επικίνδυνων ουσιών. Το γεγονός αυτό φυσικά έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχοσωματική υγεία των μαθητών. Η σωματική καταπόνηση από το ξενύχτι και όλα όσα το συνοδεύουν είναι βέβαιη και η υποτιθέμενη ψυχική ηρεμία που θα προσέφεραν οι εκδρομές καταλήγει ουτοπία.

Προτάσεις για την ποιοτική αναβάθμιση των σχολικών εκδρομών

➔ **Διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων (μαθητών, γονέων, καθηγητών) για τους όρους και τις συνθήκες λειτουργίας τους:** Οι διευθυντές των σχολείων έχουν σαφείς οδηγίες για τον τρόπο λειτουργίας του θεσμού των σχολικών εκδρομών. Επομένως έχουν την υποχρέωση, σε ανοιχτό διάλογο με τη σχολική κοινότητα, να καθορίσουν τις συνθήκες διεξαγωγής τους.

➔ **Επιλογή τόπων που θα αναδεικνύουν το αληθινό νόημα των σχολικών εκδρομών:** Θα είναι εξαιρετικά ωφέλιμο για τους μετέχοντες να επιλέγουν μέρη τα οποία θα τους δώσουν την ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα την παράδοση και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου τους. Η χώρα μας άλλωστε έχει το εξαιρετικό προνόμιο να διαθέτει πλούτο παραδοσιακών πολιτιστικών στοιχείων σε κάθε γωνιά της. Η μουσική, οι παραδοσιακοί χοροί, τα υφαντά, οι παραδοσιακές τέχνες και τα ποικίλα εδέσματα είναι στοιχεία που θα επιδράσουν θετικά στον ψυχισμό των μαθητών.

➔ **Επανασύνδεση με το φυσικό περιβάλλον:** Ο αγροτικός και ο οικολογικός τουρισμός αρχίζουν να αναπτύσσονται και στη χώρα μας και χρειάζονται την ενίσχυση όλων μας. Με τις σχολικές εκδρομές στην ύπαιθρο επιτυγχάνονται δύο πολύ βασικοί στόχοι. Από τη μία τονώνονται οικονομικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, και συνεπώς αναβαθμίζονται οι υπηρεσίες τους, και από την άλλη ενδυναμώνεται η σχέση των μαθητών με το φυσικό περιβάλλον. Παράλληλα οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα της επαφής με την αγροτική παραγωγική διαδικασία και της γνωριμίας με ποικίλα επαγγέλματα, στοιχείο που μπορεί να κινήσει το ενδιαφέρον τους αναφορικά με τις μετέπειτα επαγγελματικές επιλογές τους.

Δ. ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

1. Οι αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού

ΘΕΜΑ: *«Μέσα σε λίγα χρόνια η Σαντορίνη μεταμορφώθηκε - παραμορφώθηκε. Αυτή που είχε διασωθεί απ' τις απανωτές μανίες του Εγκέλαδου, παραδόθηκε τώρα στην άκρατη επιδρομή των "σπεκουλαδóρων", που κατόρθωσαν ακόμη και τη φυσική ομορφιά της να διαφθείρουν. Άναρχη, κακόγουστη και*

κακότεχνη δόμηση, κατακλυσμός από “κέντρα” και “μαγαζιά”, στρατιές “πολιτισμένοι” και βάρβαροι τουρίστες, υπηρεσίες ανεπαρκείς και απρόθυμες, εμπορευματοποίηση τόπων και ανθρώπων... όλα όσα φέρνει πίσω η τουριστική αξιοποίηση – όπως κατ’ ευφημισμόν ονομάζεται η αναξιοποίηση, η κακοποίηση, η εξαχρείωση» αναφέρει ο Μάριος Πλωρίτης στις Επιφυλλίδες 1989-2004. Με αφορμή το συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου, σε ομιλία σας (350-450 λέξεων) στο πνευματικό κέντρο του δήμου σας να συνεχίσετε τον προβληματισμό του συγγραφέα, αναπτύσσοντας τις αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού για το άτομο και το φυσικό περιβάλλον.

Αγαπητοί συμπολίτες, αγαπτές συμπολίτισσες,

Προσφώνηση

Ο τουρισμός ανέκαθεν αποτελούσε για τη χώρα μας έναν από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας και της ανάπτυξης. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο παρατηρείται το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού. Ο αστικός δηλαδή τρόπος ζωής μεταφέρεται στους τόπους αναψυχής, προκαλώντας μια σειρά αρνητικών επιπτώσεων τόσο για τον ίδιο τον άνθρωπο όσο και για το φυσικό περιβάλλον.

Πρόλογος

Αρχικά, με τον μαζικό τουρισμό καταργήθηκε το πραγματικό νόημα των διακοπών για τον άνθρωπο, που σχετίζεται με τη σωματική του χαλάρωση, την ψυχική του ευεξία και τη διά βίου εκπαίδευσή του, μέσω της επαφής με την παράδοση και την πολιτιστική κληρονομιά. Πολλές από τις εκφάνσεις της μαζικής κουλτούρας υιοθετήθηκαν και στους τουριστικούς προορισμούς, με σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους από την αθρόα προσέλευση τουριστών. Έτσι, ο επισκέπτης, που αναζητεί τρόπο διαφυγής από τη ρουτίνα της καθημερινότητας, εγκλωβίζεται εκ νέου σε αυτήν. Η οικογένεια, που επιδιώκει αναθέρμανση των σχέσεων των μελών της μέσα από την επικοινωνία σε συνθήκες άνεσης και ήπιων ρυθμών, χάνει αυτή τη δυνατότητα. Η γνήσια ανθρώπινη επαφή της παρέας σε τοποθεσίες μοναδικής ομορφιάς και η γνωριμία με τους αυθεντικούς ανθρώπους της ελληνικής παράδοσης δεν πραγματοποιούνται ποτέ.

Αρνητικές επιπτώσεις:

α. για το άτομο

Εξίσου επιζήμιος έχει αποδειχθεί ο μαζικός τουρισμός και για το φυσικό περιβάλλον. Η φιλοξενία χιλιάδων ανθρώπων σε συνθήκες σύγχρονου τρόπου ζωής και ψυχαγωγίας απαιτεί ανάλογη προσαρμογή του τόπου υποδοχής. Έτσι, μεγάλες δασικές εκτάσεις έχουν καταπατηθεί, για να δημιουργηθούν ξενοδοχει-

β. για το φυσικό περιβάλλον

ακές μονάδες και οι αναγκαίες σχετικές υποδομές. Πολλοί επίσης ιδιώτες, αναζητώντας μανιωδώς εξοχικές κατοικίες σε δημοφιλείς προορισμούς, προέβησαν στην άναρχη και αυθαίρετη δόμηση. Παράλληλα έχει παρατηρηθεί και αλλοίωση του αιγιαλού της χώρας για τη δημιουργία συνθηκών μαζικής διασκέδασης. Το αποτέλεσμα ήταν να καταργηθεί η αρμονία της φύσης και να «κακοποιηθεί» η αισθητική των τοπίων. Ίδιας έκτασης επιβάρυνση υφίσταται το φυσικό περιβάλλον και από την καθημερινότητα των τουριστών. Το πλήθος τους είναι δυσανάλογα μεγάλο σε σχέση με αυτό που μπορούν να αντέξουν οι υποδομές των μικρών κοινωνιών των τόπων διαμονής. Ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες παρατηρείται μεγάλη αύξηση της ρύπανσης από σκουπίδια και λύματα, προερχόμενα τόσο από τους κακότροπους τουρίστες όσο και από τις πολυάριθμες επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τις καταναλωτικές τους ανάγκες.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού αποβαίνει ποικιλοτρόπως επιζήμιο τόσο για τον ανθρώπινο παράγοντα όσο και για το φυσικό περιβάλλον. Η γενικότερη απόπειρα αλλαγής του τρόπου διαχείρισης του τουριστικού τομέα απαιτεί την αρμονική συνεργασία πολιτών και κράτους, με γνώμονα τον σεβασμό στον άνθρωπο τουρίστα, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

β. για το φυσικό περιβάλλον

Επίλογος

Αποφώνηση

Ε. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

2. Εναλλακτικό μοντέλο σχολικών εκδρομών

ΘΕΜΑ: «*Η τελευταία εμπειρία μιας τέτοιας τουριστικής σύναξης μου έτυχε στην Capella Sistina* του Βατικανού. Ένα αμέτρητο πλήθος που έσπρωχνε, που φλυαρούσε, που έβλεπε βιαστικά και σχεδόν αδιάφορα τα φοβερά τοιχογραφήματα του Μιχαήλ Αγγέλου, αυτά που οραματίστηκε και εκτέλεσε με επίπονη δουλειά χρόνων και χρόνων. Εκεί που αισθανόσουν την επιτακτική ανάγκη να σταθείς με άκρα σιωπή και κατάνυξη, "ενώπιος ενωπίω" στη συντριπτική μορφή του Κριτή Χριστού, κάτω από το βλέμμα του Θεού που δημιουργεί τον κόσμο, βρισκό-*

* Capella Sistina: παρεκκλήσι του Βατικανού, περίφημο για τις τοιχογραφίες του Μιχαήλ Αγγέλου.

*σουν μέσα σ' ένα πολύβουο συρφετό της Βαβέλ, το ίδιο ασεβή και αυθάδη» αναφέρει ο Μανόλης Ανδρόνικος στο έργο του *Παιδεία ή Υπνοπαιδεία*.*

Ανάλογη συμπεριφορά με αυτή που περιγράφεται στο απόσπασμα επιδεικνύουν και αρκετοί μαθητές στις σχολικές τους εκδρομές. Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του σχολείου σας, είστε απογοητευμένος/-η από τη φυσιογνωμία και το περιεχόμενο που έχουν αποκτήσει οι σχολικές εκδρομές. Σε εισήγησή σας στο συμβούλιο του σχολείου να αναπτύξετε τις σκέψεις σας για τα αρνητικά στοιχεία που τις χαρακτηρίζουν και να προτείνετε ένα εναλλακτικό μοντέλο σχολικών εκδρομών ταιριαστό στη μαθητική σας ιδιότητα και θετικό για τη ζωή του σχολείου. [Για την ανάπτυξη του θέματος βλ. παραπάνω στο σχετικό σχεδιάγραμμα, σελ. 130-131.]